

Æ Hærredsfoweds klåkk

Af VIGGO JOSEPHSEN

NÅR jeg sidder ved mit skrivebord på en andensal i København og kigger op fra mine papirer, kan jeg se hvad klokken er. På væggen overfor hænger nemlig Æ Hærredsfoweds Klåkk - en af de firkantede "amerikanere" fra den sidste halvdel af forrige århundrede, som man altid kan stole på.

Uret har sin egen historie.

Det hang i mine bedsteforældres hus i Ydby i alle de år, da jeg som dreng holdt mine ferier hos dem for 50-60 år siden. Da min farbror og siden min kusine arvede huset, havnede uret på loftet i en ynkelig stand, udskiftet med et mere moderne ur i den moderniserede opholdsstue, men ved en tilfældig genvisit i min barndoms feriehus fik jeg resterne overladt. En fingernem ven fik det under behandling, kassen samlert og pudset og værket smurt - og det gamle ur gik igen som smurt, hvad det jo også var. Det er nu en snes år siden. Og det går stadig perfekt, når det bliver "dråwn" hver aften, som det blev i mine bedsteforældres tid.

Urets historie begynder i provisorietiden, da Estrup regerede landet med hård hånd og havde vrøvl med den tids venstrebønder, altså i 1870-80'erne.

Min bedstefar, Niels Josephsen i Ydby, og en anden husmand, Jens Astrup, der begge var venstremænd og havde mange børn, havde fra tid til anden været nødt til at "låne" deres børn ud til egnens gårdmænd, når de havde brug for ekstra arbejdskraft. Der var dengang ikke så farlig meget skolegang på landet, men det kom alligevel i protokollen, at børnene havde forsømt skolen så og så mange dage. Og så vankede der skolemulk.

På den tid var der ikke mange venstremænd mellem bønderne i Sydthy, og de var ikke alt for velsete. Sognefogeden, Anders Frederiksen, kunne i hvert fald ikke lide dem. Da Niels Josephsen og Jens Astrup var kommet i bagskud med skolemulk - den ene med 72 øre, den anden med 36 øre - anmeldte han dem til herredsfogeden i Vestervig, Jansen, i stedet for at foretage udpantning, som reglementet krævede.

En kollega til de to skyldnere, Søren Degn, der hverken var venstremænd eller højremænd og som følge heraf blev betragtet som højremænd, var også kommet bagefter med skolemulk, men da han havde sit arbejde hos sognefogeden og dårligt kunne undværes i høstens tid, skete der ikke ham noget.

Herredsfogeden betænkte sig ikke længe, da han fik budskabet fra sognefogeden, men sendte to af sine gendarmere i hestevogn til Ydby for at arrestere de to forbrydere. Ved Ydby Kro opstaldede de heste og vogn og fik at vide, at Niels Josephsen boede i et hus nær Skibstedgård. På vejen dertil mødte de en mand, der kom trækkende med et får, der skulle til stationen. Han havde en af sine små sønner med sig. Gendarmene spurgte sig igen for, hvordan de kunne komme til Skibstedgård, og det lykkedes dem omsider at finde frem til bedstefars hus. Min bedstemor måtte fortælle gendarmene, at manden ikke var hjemme. Han var gået til stationen med et får.

- Og han havde en lille dreng med sig?

- Jo, det havde han da.

- Så har vi talt med ham. Kommer han hjem med det samme?

- Ja det mener jeg da, sagde bedstemor.

- Så træffer vi ham nok på tilbagevejen, sagde de - og gik.

Og det gjorde de. De slog en klo i ham og fortalte ham, at han var arresteret.

- For hvad dog?

Jo, han skyldte 72 øre i skolemulk, som ikke var betalt til tiden.

Min bedstefar trak sin pung frem og ville betale - men nej! Det var for sent. Der var ingen vej uden om arresten.

Gendarmerne lod den lille dreng finde vej hjem alene og trak min bedstefar afsted til kroen, hvor han blev sat under bevogtning, mens de hentede den anden synder, Jens Astrup.

Og så gik turen til Vestervig. De to misdædere blev fremstillet for herredsfogeden og tilbød endnu engang at betale, hvad de skyldte - men nej! Det var for sent. Og på stedet idømte han dem hver tre dages arrest, som de med det samme blev indsat til at afsone.

Efter de tre dage bag tremmerne blev de løsladt, og da de var vel hjemme igen, vekslede Niels Josephsen ord med sin søster Elses svoger, Jens Graugaard i Odgård i Lyngs. Han havde et teglværk og havde ofte haft skærmydsler med herredsfogeden, når han måtte gå rettens vej for at få sine tilgodehavender hos teglværkets kunder (se årbogen for 1940 om slægten Graugaard).

Jens Graugaard var efterhånden blevet ganske lovkyndig, og han så straks, at der i denne "sag" var handlet lovstridigt af både sognefoged og herredsfoged. Han plejede at tabe sine sager hos herredsfogeden, men appellerede så til overretten i Viborg, hvor han lige så regelmæssigt fik sin ret. Jens Graugaard elskede altså ikke herredsfogeden, som tilmed engang havde ladet ham arrestere, hvorefter Jens Graugaard drillede herredsfogeden med at indrykke følgende annonce i den lokale avis:

Fra Dags Dato og indtil videre er min Adresse Vestervig Arresthus nr. 8.

Jens Graugaard, Odgaard.

Og nu var han ikke længe om at skrive et udkast til en klage over herredsfogeden til amtmanden i Thisted. Den skrev Niels Josephsen så og begav sig til Thisted med den.

Amtmanden tog venligt imod min bedstefar, læste klagen igennem med det samme og lovede at han roligt kunne gå hjem igen til Ydby - han skulle snart høre nærmere.

Det varede heller ikke mange dage, før Niels Josephsen fik besøg af en prokurator fra Vestervig, som høfligst skulle hilse fra herredsfogeden og spørge, hvad han og Jens Astrup skulle have for at tilbagekalde klagen til amtmanden.

De to straffede syndere var medgørlige. De blev enige om, at da det var i høstens tid, de havde været indespærret, var de hver gået glip af tre dages løn - 2 kroner pr. dag - så de måtte hver have krav på 6 kroner - seks kroner!

Selv når man betænker den tids levede i Sydthy, har prokuratoren sikkert smilet flovt over deres beskedenhed. Måske har han tænkt, at så billigt skulle herredsfogeden ikke slippe fra sin fadæse, og måske har han bare været ærlig, for han afslørede, at han havde fået 20 kr. med til sagens bilæggelse. Han foreslog, at de skulle have de 6 kr. hver for tabt arbejdsfortjeneste og at Niels Josephsen skulle have de resterende 8 kr. for sin ulejlighed med at skrive klagen og tage turen til Thisted og hjem igen.

Og sådan blev det.

Min bedstefar stod altså pludselig med 14 kr. i hånden. For dem købte han et nyt ur i stedet for det gamle og skrøbelige, der hang på væggen i stuen - en moderne "amerikaner". Det var ikke så mærkeligt, at dette ur siden i familien blev omtalt som Æ Hærredsfowedes Klåkk. I de år, jeg nød mine ferier i Ydby, sluttede hver dag med, at min

bedstemor spurgte bedstefar:

- Hår do dråwn æ klåkk?

Og hver eneste gang svarede min bedstefar:

- Ja.

Dette meget betydningsfulde replikskifte kan man nu høre hver aften i stuerne på Østerbro i København, når min kone og jeg er ved at gå til ro.

* * *

PS. Det hører næsten med til historien, at i mine drengeår, da jeg holdt sommerferie hos mine bedsteforældre i Ydby, var min bedstefar gammel, og han havde af kommunen fået som hverv at - opkræve skolemulkt i sognet.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1973, side 347-351).